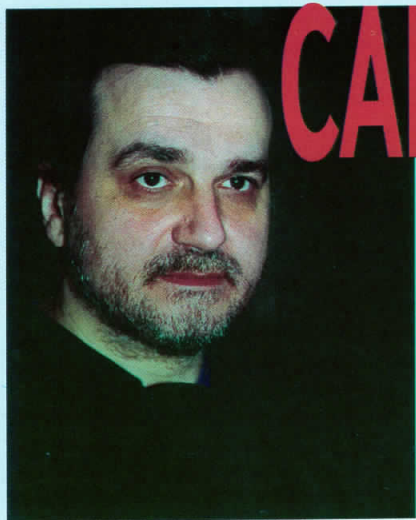

Александар Станковски, сликар и режисер

САМИТ НА ШАМАНИТЕ

Пеј̄ годинӣ ѿ "Маклабас" Александар С̄анковски, дено-вие е во ѿс̄ӣпродукциската̄ фза на својо̄ најнов филм "Самито̄ на шаманито̄". Филмо̄, с̄оред С̄анковски, ѓовори за историскио̄ вампиризам кој̄ ѿлее во сито̄ нас, и во еден моментӣ се обидува да ги оствари своито̄ аспирации. Но, во ѿследен моментӣ на еден речиси холивудски начин се ѿјавуваат̄ шаманито̄ коӣ сето̄ ѿоа ѓо доведуваат̄ до крај. "Не би сакал ѿука да ги имплицирам аспектите̄ на МВР и на АРМ", изјавува С̄анковски.

ФОРУМ: Последниот ваш филмски проект го започнавте минатата година, снимањето траеше една недела, а чинам дека сега е готова и монтажа. Филмот имаше два работни наслова, *Сликар* и *Самито̄ на шаманито̄*. Што уште останува до неговото завршување и за кој наслов се одлучивте?

СТАНКОВСКИ: Точно е тоа дека *а ѿројо* насловот постоеше амбиваленција, но сега дефинитивно ќе се вика *Самито̄ на шаманито̄*. Иако снимањето траеше кусо, ние извлековме материјал повеќе од очекуваното. Беше планирано филмот да трае околу 25 мин., но сега имаме верзија од 40-50 мин. Од завршувањето на снимањето, некаде кон крајот на минатата година, па сè до деновиве, се работеше на монтажа и на анимациите, а постпродукцијата во лаборотијата на АРИ. Сега останува да се склопаат сите тие делови, да се постави звучната матрица и мислам дека сето тоа ќе биде готово некаде во мај. Така, по една фуриозна работа, сега може да се здивне - барем што се однесува до мене, инаку работата продолжува да ја води продуцентот **Фидан Јаџоски**.

Вашата филмографија започнува со *Кокито* (со Златко Трајковски и Драган Абјаниќ), продолжува со *Најшари* (со Жанета Вангели) и со *Маклабас*. Во однос на споменатите проекти, дали има некакви отстапувања од аспект на визуелното и од аспект на литературното?

Во сите три филма постои еден обид да се декомпонира самиот филмски натурализам, со примени на анимацијата како интервенција. Тоа произлегува од моето искуство со сликарството, созанието дека една една визуелна предлошка може да се манипулира, деконструира и да се преобликува, да претр-

пи метаморфоза во име на некои нови димензии. Тоа е она што го носам со себе и во овој проект, таа желба едно сликарско дело да добие временски тек, зашто филмот, исто како и музиката, е временска уметност, за разлика од сликарството коешто е просторна уметност. Оттука, тој концепт останува, но се менуваат самите изведби, во однос на сижето или на потенцијалните можности - значи се менува алатот, технологијата којашто ни стои на располагање.

Сепак, кај *Самито̄ на шаманито̄* има отстапување, како во однос на формата (филмот е кусо), така и во однос на кастингот. Анагажирани се голем број професионални актери, а тоа на филмот му дава поинаква димензија во однос на претходните ваши филмови.

Да. *Кокито*, на пример, е тип на поетски филм, кој конвергира со сличните обиди на некои филмски дејци, **Дерек Царман** - на пример. Другите се поблиску до филмската концепција, а *Самито̄ на шаманито̄*, особено. Бидејќи *Маклабас* во себе ги содржи искуствата на некои трендовски обиди, што е спонтано генерирано, оттука верувам дека тој е еден догматски филм, инаугуриран уште пред да се воспостави принципот на догматскиот филм како тренд. "Самитот на шаманите" е филм кој од Министерството за култура доби пристаен буџет, па оттука беше возможно да се ангажира извесен број професионални актери, како и да се користи посоефицирана технологија. Така беше овозможено да направиме еден вид фузија меѓу она што се нарекува принципи на андерграундот и принципите на т.н. филмски естаблишмент. Во таа смисла, соработката со професионалците беше крајно конструктивна и му дава извесен шмек на

продуктот. Јас сум крајно задоволен од тој амалгам меѓу луѓето што работев во *Маклабас* и овие нови луѓе и видов дека тоа одлично функционира. Изненадувачки е нивото на глумата кај некои натуршчици, што за мене значи многу, затоа што тие на делото му даваат една автентичност. Филмот овозможува голема манипулација на тој план. Ова особено се потврди во масовната интериерска сцена -гозбата кај Скопјак Паша. Кога човек има мотив за работа, секогаш има начин да се најдат убави спојници и делото да оди спонтано и да се развива во неочекувана убавина.

За што зборува *Самито̄ на шаманито̄*? На кусо, во што се состои приказната?

Филмот е, всушност, метафоричка приказна за историјата на македонскиот народ и народностите коишто живеат на овие простори. Тоа е обид за реинкарнација на нешто што е битно за некаков тип емоционален ресентиман. Од друга страна, историските закониности покажуваат дека тоа не може да се случи. а и доколку се случи, тоа станува историска перверзија. Тоа во филмот е персонифицирано во ликот на синот на Скопјак Паша, регионалниот моќник. Тој е убиен од страна на романските рицари, дел од темпларскиот одред, и во желбата да го реинкарнира својот син, пашата повикува магови со чија помош се обидува да го стори тоа. Но, реинкарнираниот син не е човек, туку вампир. Тоа е тој историски вампиризам кој тлее во сите нас, и во еден момент се обидува да ги оствари своите аспирации. Во последен момент, на еден речиси холивудски начин, се појавуваат шаманите, кои сето тоа го доведуваат до крај. Не би сакал тука да ги имплицирам аспектите на

МВР и на АРМ.

Сепак, познавајќи ве преку вашите претходни филмови а и преку вашето сликарство, во вашето творештво се постојано присутни извесни политички импликации. Во која мера тоа го има во *Самийош*...?

Тоа е неизбежно, затоа што политиката нè силува преку медиумите. Така, политиката може да се набљудува од критички позиции, со оглед на начинот на којшто ни се соопштува, а тоа е поетскиот, метафоричен јазик - не преку натуралистички приказ, туку на прикриен, естетизиран и, би рекол, артифициран начин.

Културата во Македонија, а со тоа и филмот, е во латентна криза. Ова се повторува и се констатира со години наназад. Со по некој исклучок, зачмаеноста трае, се чини и предолго. Дали излезот се назира во т.н. независни проекти или *ad hoc* продукции?

Познатиот **Ричард Ли Кук** вели дека независен филм може да се направи еднаш во животот. Ние тоа го искусивме со *Маклабас*. Тоа е еден од патиштата. Зашто, да се генерира едно дело *ex nihilo* е макотрпна и долготрајна работа. Случајот со *Самийош* на *шаманиите* е веќе малку поинаков, иако и тука се одеше на заштеда во однос на технологијата (снимање на видеолената, а потоа трансфер на целулоид). Тоа е еден од начините да се создаваат дела со помалку финансии, како и начин да се стимулираат млади автори. Полезно би било и членувањето во некои филмски асоцијации, како што е *Еуроимаж*, на пример, бидејќи така сигурно би се стимулирал интересот за нови проекти, кои државата би ја чинеле многу поевтино. Во секој случај, ентузијазмот треба постојано да се поткрепува. Со последниве неколку проекти Министерството за култура покажа дека, сепак, има слух за ваков вид продукция. Од друга страна, се покажа делотворен и ставот на филмската критика, којашто на свој начин ѝ дава поддршка на оваа нова форма на филмското творештво, секако не откажувајќи се од класичната филмска продукција, која на Македонија ѝ треба, и тоа како. За жал, во филмската индустрија сè уште постојат кланови кои не произведуваат ништо, а сакаат да се збогатат. Тоа е штетно за македонската кинематографија. Нам ни треба повеќе ентузијазам, кој перманентно ќе се стимулира од страна на надлежното министерство.

Дали Македонија е во некаква предност, со оглед на 10-годишните балкански премрежја, од аспект на тоа дека е извориште на потентни филмски

приказни? Имајќи ја предвид општата сценариска криза во Америка и делумно во Европа, ни се укажува ли шанса на тој план, на планот на автентичноста?

Продуцирањето клишеа, особено во американската кинематографија, се должи на високиот степен на конформизам во животот на тие култури. Таму како да се исцрпени сите модалитети на општествениот живот, особено оние со криминогено-авантуристички предзнак. Можеби последната оригинална форма беше појавата на **Тарантино** и на **Ферара**. **Родригез** веќе навлезе во една филмска кореографија којашто почна да заситува, со оглед на отсуството на посериозна литературна длабочина. Од друга страна, голем дел од европската кинематографија е опседнат од политичката коректност и од квазиуманизмот, кој повторно е израз на душегрижништвото, на некој чуден конформизам и на јансата којашто

што допрва ќе се случува. Извлечено од воведниот дел на *Маклабас*, навесетувањето за крајот на "хероинските војни" денес е реалност, како и да ги именуваме актуелните случувања.

Можеби е сè уште многу рано да ве прашам за вашите идни планови, но секогаш е предизвик да се дознае што е следното со што ќе се зафатите?

Дали киноплатното и натаму ќе го заменува сликарското платно?

По *Самийош* на *шаманиите* ќе почнам да сликам, зашто сликарство ми е некое базично "исходиште". Потоа, би сакал да имаме шанса да направиме нов албум со *Фиром Експеримент*, доколку се најдат средства за наем на тонско студио. Постои идеја за едно сценско музичко дело. Коешто би се надоврзало на приказната за *Маклабас - Свадба* на *Маклабас*. Сето тоа, се разбира, може да се оствари во соработка со креативни луѓе и со добри ти-

Александар Станковски и Бран Ферро (Директор на фотографија)

произлегува од него. Извесна оригиналност покажуваат источноевропските и азиските кинематографии, а таа оригиналност произлегува од еден нов тип опсервација кај творците, што се јавува како резултат на еден интензивен, да не кажам, авантуристички општествен живот. Таа борба за преживување и за доживување резултира со едно автентично сведоштво во уметноста. Тоа може да биде искажано на различни начини, доживувајќи естетска сублимација. Во тој контекст е и позицијата на македонската кинематографија. Во таа смисла функционира и *Маклабас* со својата прекогнитивност и со својот футуризам. На некој начин, *Маклабас* ја одрази стварноста која-

мови. Но сега, еден период, ќе чепкам по боите. Конечно, ништо не може да се предвиди. Некоја случајна средба или идеја може да ве вовлече во креативна авантура којашто ќе ви одземе години од вашиот живот, но токму таквата случајност или неизвесност ни дава чувство дека живееме и дека постоиме. Сесрдно се надевам дека идните времиња пред сè ќе им дадат шанса на сите македонски рожби, дека сите етноси ќе заиграат еден сосема нов, позитивен бал, кој нема да биде бал на вампирите.

Разговарал: В. ГАЛЕВСКИ